

Η ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΟΥΣ ΝΟΜΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΠΟΓΡΑΦΗ ΤΟΥ 2001

Στέφος Ευστάθιος
Πανεπιστήμιο Αιγαίου
gymialys@sch.gr

Τραντάς Πέτρος
Πανεπιστήμιο Αιγαίου
trantasp@yahoo.gr

Αθανασιάδης Ηλίας
Πανεπιστήμιο Αιγαίου
athanasiadis@rhodes.aegean.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το επίπεδο εκπαίδευσης του ελληνικού πληθυσμού δεν κατανέμεται ομοιόμορφα σε όλους τους νομούς ως προς τις 14 κατηγορίες που υιοθετεί η απογραφή του 2001. Η εξέταση της συσχέτισης του επιπέδου εκπαίδευσης με τους νομούς, όπου απογράφηκε ο πληθυσμός, με μεθόδους της Ανάλυσης Δεδομένων οδηγεί στο συμπέρασμα ότι δημιουργούνται τέσσερις ομάδες νομών όπου το μορφωτικό επίπεδο κυμαίνεται από το χαμηλότερο στο υψηλότερο.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύμφωνα με την απογραφή του 2001 το επίπεδο εκπαίδευσης του ελληνικού πληθυσμού υποδιαιρείται στις εξής κατηγορίες: 1) Κάτοχοι Διδακτορικού τίτλου, 2) Κάτοχοι Μάστερ, 3) Πτυχιούχοι Ανωτάτων Σχολών, 4) Πτυχιούχοι ΤΕΙ, 5) Πτυχιούχοι Ανωτέρων Σχολών, 6) Πτυχιούχοι μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, 7) Απόφοιτοι Μέσης Εκπαίδευσης, 8) Πτυχιούχοι ΤΕΛ, 9) Πτυχιούχοι ΤΕΣ, 10) Απόφοιτοι 3ταξίου Γυμνασίου, 11) Απόφοιτοι Δημοτικού, 12) Μαθητές Δημοτικού, 13) Εγκαταλείψαντες το Δημοτικό που γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση και 14) Μη γνωρίζοντες γραφή και ανάγνωση. Οι κατηγορίες αυτές ανταποκρίνονται στη σημερινή πραγματικότητα όπου σημαντικό μέρος του πληθυσμού έχει αποφοιτήσει από διάφορες βαθμίδες της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, ενώ πολλοί είναι και οι απόφοιτοι της Τεχνικής Εκπαίδευσης ή άλλων σχολών. Η απογραφή του 2001 παρέχει την κατανομή του επιπέδου εκπαίδευσης σε όλους τους νομούς της χώρας. Στην εργασία μας δεν περιλαμβάνουμε τα στοιχεία που αντιστοιχούν στο Άγιο Όρος επειδή ο πληθυσμός είναι μόνο άρρηγ, και από το συνολικό πληθυσμό κάθε νομού δεν λαμβάνουμε υπόψη όσους κατά την απογραφή δεν έχουν δηλώσει το επίπεδο εκπαίδευσής τους. Σκοπός της εργασίας μας είναι να εντοπίσουμε ποιες κατηγορίες του επιπέδου εκπαίδευσης χαρακτηρίζουν ιδιαίτερα τους νομούς και πώς αυτοί μπορούν κατ' αυτό τον τρόπο να ταξινομηθούν.

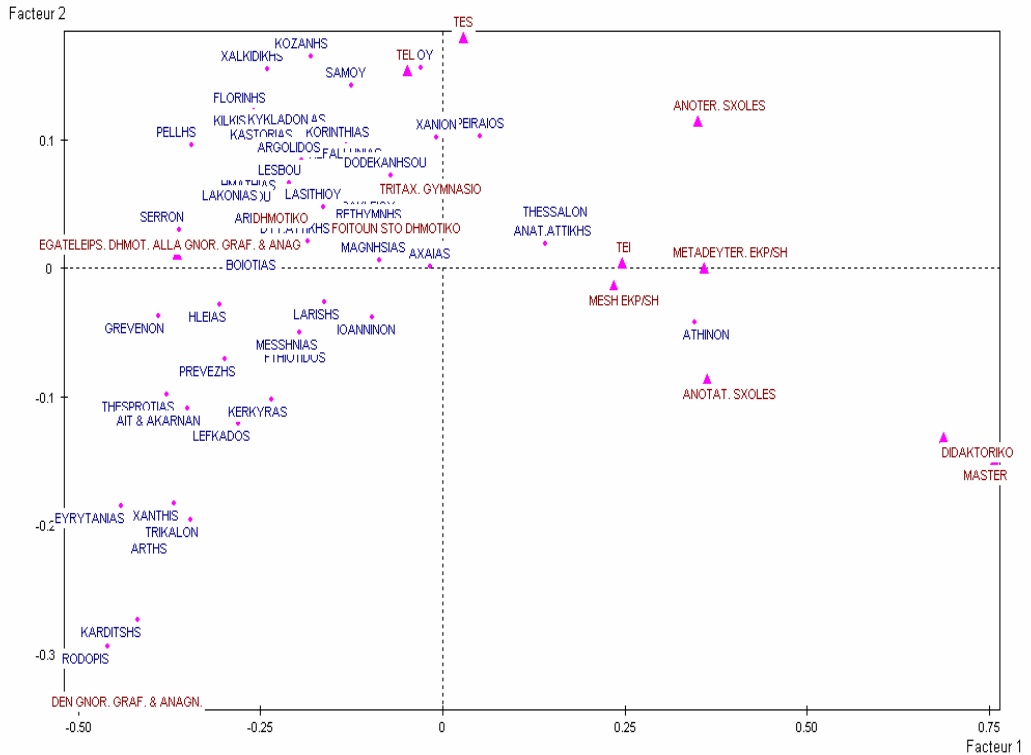
2. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ-ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Η εξακρίβωση της συσχέτισης μεταξύ νομού απογραφής και μορφωτικού επιπέδου οδηγεί στη δημιουργία ενός πίνακα διπλής εισόδου με 54 γραμμές για τους νομούς και 14 στήλες για τις κατηγορίες του επιπέδου εκπαίδευσης. Τον πίνακα αυτό αναλύουμε με δύο μεθόδους της Ανάλυσης Δεδομένων: την Ανάλυση Αντιστοιχιών, προκειμένου να εντοπίσουμε τα κριτήρια διαφοροποίησης των νομών, με βάση το επίπεδο εκπαίδευσης, και την Ιεραρχική Ταξινόμηση, για τη συναγωγή μιας πρότασης ταξινόμησης των νομών σε ομάδες οι οποίες έχουν κοινά χαρακτηριστικά. Για τις αναλύσεις χρησιμοποιήσαμε το λογισμικό SPAD 4.5. Το πρώτο σε σημαντικότητα κριτήριο ταξινόμησης, που αντιστοιχεί στον πρώτο παραγοντικό άξονα, με ποσοστό αδράνειας 80,96%, εκφράζει τη διαφοροποίηση των νομών Αθηνών, Θεσσαλονίκης, Ανατολικής Αττικής και Πειραιώς από τους νομούς Ροδόπης, Ευρυτανίας, Καρδίτσας, Γρεβενών, Άρτας, Θεσπρωτίας, Ξάνθης, Σερρών, Αιτωλοακαρνανίας, Τρικάλων, Πέλλας, Ηλείας και Πρεβέζης.

Στους τέσσερις πρώτους νομούς υπάρχουν συγκριτικά περισσότεροι, σε σχέση με άλλους νομούς, κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών ή διδακτορικού καθώς και πτυχιούχοι ανωτάτων σχολών. Οι άλλοι νομοί, αντίθετα, χαρακτηρίζονται από τη σημαντική, αναλογικά, παρουσία ατόμων που δεν γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση ή εγκατέλειψαν το Δημοτικό αλλά γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση ή αποφοίτησαν από το Δημοτικό. Το δεύτερο κριτήριο διαφοροποίησης των νομών (ο δεύτερος παραγοντικός άξονας), με ποσοστό αδράνειας 8,37%, αποτυπώνει την αντιπαροβολή, από τη μια μεριά, διαμετρικά αντιθέτων διαφορών επιπέδου εκπαίδευσης όπως αφενός η μη γνώση γραφής και ανάγνωσης και αφετέρου η κτήση μεταπτυχιακού ή διδακτορικού και από την άλλη μεριά ενός ενδιάμεσου επιπέδου εκπαίδευσης επαγγελματικού προσανατολισμού, όπως η αποφοίτηση από ΤΕΣ, ΤΕΛ ή Ανώτερες σχολές.

Οι νομοί που χαρακτηρίζονται από τη συνύπαρξη των διαμετρικά αντιθέτων μορφωτικών καταστάσεων που αναφέραμε είναι κυρίως οι νομοί Ροδόπης, Καρδίτσας, Άρτας, Τρικάλων, Ευρυτανίας, Ξάνθης, Λευκάδας, Αιτωλοακαρνανίας, Κέρκυρας, Θεσπρωτίας, Πρεβέζης, Φθιώτιδας και Μεσσηνίας. Αντίθετα η αποφοίτηση από ΤΕΣ, ΤΕΛ ή Ανώτερες σχολές χαρακτηρίζει κυρίως τους νομούς Κοζάνης, Χίου, Χαλκιδικής, Σάμου, Φλώρινας, Κυκλάδων, Καβάλας, Κιλκίς, Πειραιώς, Χανίων, Πέλλας, Κορινθίας και Καστοριάς. Δημιουργείται κατ' αυτόν τον τρόπο, ένας συνδυασμός δύο κριτηρίων διαφοροποίησης των 54 ελληνικών νομών οι οποίοι συνεισφέρουν κατά μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό στη διαμόρφωση είτε ενός από τα δύο είτε και των δύο. Η σχετική θέση (εγγύτητα ή απόσταση) των νομών και των κατηγοριών του επιπέδου εκπαίδευσης και επομένως ο βαθμός συσχέτισης τους υπό το πρίσμα του συνδυασμού των δύο κριτηρίων διαφοροποίησης αποτυπώνεται στο προβολικό επίπεδο των δύο παραγοντικών αξόνων, του πρώτου-οριζόντιου και του δεύτερου-κατακόρυφου (Διάγραμμα 1).

Διάγραμμα 1. Προβολικό επίπεδο 1x2

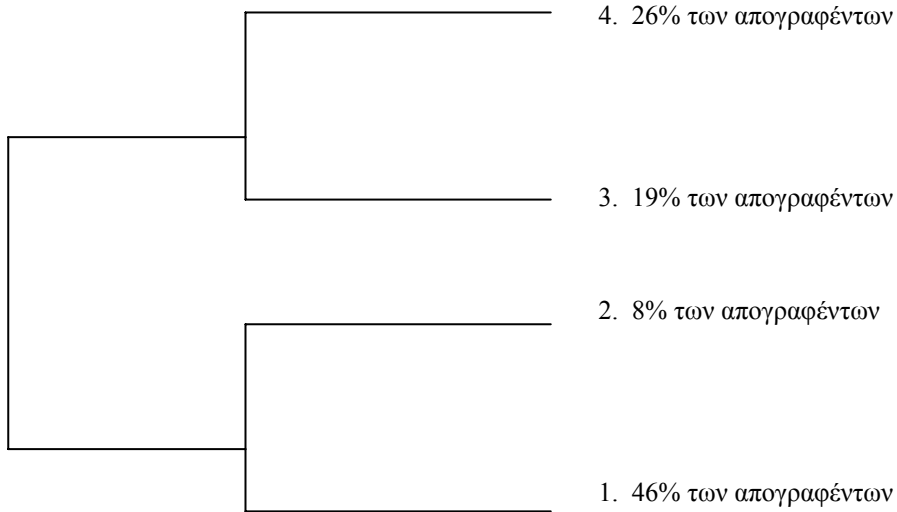

Παρατηρούμε ότι οι προβολές των κατηγοριών των επιπέδων εκπαίδευσης και των νομών ακολουθεί παραβολοειδή διάταξη (εκδήλωση του φαινομένου Guttman). Στο δεξιό κάτω άκρο της παραβολής προβάλλονται οι κατηγορίες «Διδακτορικό» και «Μάστερ» ενώ στο αριστερό κάτω άκρο η κατηγορία «Δεν γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση». Τέλος στην κορυφή της παραβολής προβάλλονται οι κατηγορίες «ΤΕΣ» και «ΤΕΛ». Η προβολή του νομού Αθηνών περιβάλλεται από τις προβολές των κατηγοριών «Μάστερ», «Διδακτορικό», «Ανώτατες σχολές», «Μέση εκπαίδευση» (δηλαδή αποφοίτηση από Γενικό Λύκειο), «ΤΕΙ», «Μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση» και «Ανώτερες σχολές». Οι προβολές των νομών Ανατολικής Αττικής, Θεσσαλονίκης, Πειραιώς, Χανίων, Χίου βρίσκονται μεταξύ των προβολών των προηγούμενων κατηγοριών καθώς και εκείνων των «ΤΕΣ», «ΤΕΛ» και «Τριτάξιο Γυμνάσιο».

Στο κάτω αριστερό τεταρτημόριο του προβολικού επιπέδου 1x2 μεταξύ των προβολών των κατηγοριών «Δεν γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση» και «Εγκατέλειψαν το Δημοτικό αλλά γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση» προβάλλονται οι νομοί Ροδόπης, Καρδίτσας, Άρτας, Τρικάλων, Ξάνθης, Ευρυτανίας, Λευκάδας, Αιτωλοακαρνανίας, Πρεβέζης, Θεσπρωτίας κ.α. Οι υπόλοιπες κατηγορίες του

επιπέδου εκπαίδευσης προβάλλονται στο αριστερά άνω τεταρτημόριο σε μικρή απόσταση από τις προβολές των νομών, οι κάτοικοι των οποίων συσχετίζονται στενότερα με αυτό το είδος του μορφωτικού επιπέδου. Μια συμπληρωματική εικόνα της συσχέτισης των νομών με το επίπεδο εκπαίδευσης όσων απογράφηκαν σ' αυτούς το 2001 δίνει η Ιεραρχική Ταξινόμηση, η οποία υποδεικνύει τη συγκρότηση τεσσάρων ομάδων (ή κλάσεων) νομών με βάση τις κατηγορίες μορφωτικού επιπέδου που καταγράφονται συγκριτικά περισσότερο σ' αυτούς. Το λογισμικό που χρησιμοποιήσαμε υπέδειξε τη δυνατότητα συγκρότησης, με βάση τη συγγένεια των χαρακτηριστικών, 4,5 ή 7 ομάδων. Η κύρια διαφορά στις ομαδοποιήσεις αυτές συνίστατο στον διαμερισμό της 1^{ης} από τις 4 ομάδες στην 1^η και 2^η από τις 5 και στη 1^η, 2^η και 3^η από τις 7. Οι υπόλοιπες από τις 4 ομάδες δεν διαφοροποιούνται ουσιαστικά. Όμως, ο χαρακτηρισμός των ομάδων από το επίπεδο εκπαίδευσης ήταν πιο συνεκτικός για την 1^η από τις 4 ομάδες. Γι' αυτό το λόγο κρίναμε προσφορότερο τον διαμερισμό του συνολικού πληθυσμού στις 4 αυτές ομάδες. Η διάταξη των ομάδων παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 2.

Διάγραμμα 2. Ιεραρχική Ταξινόμηση των νομών

Η Ομάδα 4 αποτελείται από 2.654.322 άτομα τα οποία έχουν απογραφεί ως επί το πλείστον στο νομό Αθηνών με πιο χαρακτηριστικές κατηγορίες επιπέδου εκπαίδευσης, κατά σειρά σημαντικότητας, τις: «Μέση Εκπαίδευση», «Ανώτατες σχολές», «Μεταδευτεροβάθμια Εκπαίδευση», «Μάστερ», «ΤΕΙ», «Διδακτορικό» και «Ανώτερες σχολές».

Η Ομάδα 3 αποτελείται από 2.392.269 άτομα τα οποία προέρχονται κυρίως από τους νομούς Ανατολικής Αττικής, Θεσσαλονίκης, Χανίων, Πειραιώς, Αχαΐας και Χίου με σημαντικότερα χαρακτηριστικά: «Μέση Εκπαίδευση», «ΤΕΣ», «ΤΕΛ», «ΤΕΙ», «Τριτάξιο Γυμνάσιο», «Ανώτερες σχολές», «Διδακτορικό», «Μεταδευτεροβάθμια Εκπαίδευση», «Ανώτατες σχολές», «Φοίτηση στο Δημοτικό» και «Μάστερ».

Η Ομάδα 2, η μικρότερη από τις τέσσερις, αποτελείται από 880.171 άτομα τα οποία απογράφηκαν κυρίως στους νομούς Άρτας, Αιτωλοακαρνανίας, Τρικάλων, Ευρυτανίας, Θεσπρωτίας, Καρδίτσας, Ξάνθης, Πρεβέζης, Λευκάδας και Ροδόπης με σημαντικότερα χαρακτηριστικά: «Δεν γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση», «Δημοτικό», «Εγκατέλειψαν το Δημοτικό αλλά γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση», «Φοίτηση στο Δημοτικό». Πρόκειται για την ομάδα με το χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης.

Τέλος η Ομάδα 1, αποτελούμενη από 4.130.989 άτομα, τα οποία απογράφηκαν κυρίως στους υπόλοιπους νομούς, είναι η πολυπληθέστερη από όλες. Οι πιο χαρακτηριστικές κατηγορίες επιπέδου εκπαίδευσης είναι: «Δημοτικό», «Εγκατέλειψαν το Δημοτικό αλλά γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση», «Δεν γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση», «Τριτάξιο Γυμνάσιο, «Φοίτηση στο Δημοτικό», «ΤΕΛ».

Η τρίτη ομάδα διαφοροποιείται από την τέταρτη, όπου το επίπεδο εκπαίδευσης είναι υψηλότερο, ως προς το ότι σ' αυτήν εντοπίζονται ως επιπλέον κατηγορίες η αποφοίτηση από ΤΕΛ, ΤΕΣ, και το Γυμνάσιο. Η πρώτη ομάδα διαφοροποιείται από τη δεύτερη λόγω της αποφοίτησης από το Γυμνάσιο και από ΤΕΛ. Εμφανής είναι η διαφοροποίηση των δύο πρώτων ομάδων από τις τελευταίες.

3. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Στην Ελλάδα, το 2001, επιβιώνουν σημαντικές αντιθέσεις στο επίπεδο του επιπέδου εκπαίδευσης των κατοίκων. Παράλληλα με 26.989 διδάκτορες και 55.127 κατόχους μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, καταγράφονται 360.166 άτομα που δεν γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση, 618.978 που εγκατέλειψαν το Δημοτικό αλλά γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση και 3.057.274 (το ένα τρίτο περίπου του πληθυσμού) που έχουν περατώσει τις σπουδές τους στο Δημοτικό. Απ' όσα προηγήθηκαν προκύπτει ότι υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης εντοπίζεται, πέρα από τους νομούς Αθηνών, Ανατολικής Αττικής, Πειραιώς, Θεσσαλονίκης και στους νομούς Χανίων, Αχαΐας και Χίου. Σε μια δεκάδα νομών της κεντρικής και βόρειας Ελλάδας είναι κυρίαρχη η εικόνα ενός χαμηλού επιπέδου εκπαίδευσης, ενώ, στο 41% του πληθυσμού το επικρατούν μορφωτικό επίπεδο κυμαίνεται από τη μη γνώση γραφής και ανάγνωσης έως την αποφοίτηση από το Γυμνάσιο και το Τεχνικό Επαγγελματικό Λύκειο.

ABSTRACT

The educational level of the Greek people is not distributed equally in all the prefectures of Greece as far as the 14 categories that it adopted in the inventory of 2001 are concerned. The study of the correlation of the educational level according to the prefectures where the people were drawn up in a census with the methods of the Data Analysis leads to the conclusion that there are four groups of prefectures where the educational level varies from the lowest to the highest.

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Ε.Σ.Υ.Ε. *Αποτελέσματα Απογραφής Πληθυσμού 2001* (σε ηλεκτρονική μορφή)
Αθανασιάδης, Η. (1995). *Παραγοντική Ανάλυση Αντιστοιχιών και Ιεραρχική Ταξινόμηση*. Εκδόσεις Νέων Τεχνολογιών, Αθήνα.